

עמק השבוע

גדלין נט

שנה ב

פרשת שמות תשפ"ה והימים שאחריה

עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינת ראובן

בענין "יום כפור קטן" בערב ראש חדש אייר

בהו בחינת תיקון למיעוט הירח, וי"ל דלכך בהני ימים לא צריכים תענית לכפר על מיעוט הירח. וא"כ הא דליתא לתענית דיום כפור קטן בימים האסורים בתענית אינו רק משום האיסור תענית גרידא, אלא הוא משום דהימים מופקעים בעצמותם מהענין דיום כפור קטן.

[הנה יש לדעת שיש חולקים על כל הנ"ל וסוברים דמתענים תענית "יום כפור קטן" בערב ראש חודש אייר, עי' בכף החיים בס' תכ"ט ס"ק ל"ו דאיתא וז"ל הב"ח ושל"ה (דף ק"מ ע"ב) כתבו דאחר אסרו חג יש להתענות יום שמת בו אביו והוא הדין ערב ראש חודש אבל העולת שבת כתב דאין המנהג כן וכן כתב הט"ז ס"ק ג' וכן כתב המגן אברהם ס"ק ה' דאין להחמיר דהא תעניתים אלו חומרא בעלמא הם וכן הסכים חק יעקב אות ח', רבינו זלמן אות ט' ובתשובת חתם סופר סימן ק"ג כתב כי מעיקר הדין אסור להתענות גם אחר החג משום חינוך דלעתידי יעו"ש, והוא כמעשה רוקח שכתבו לעיל סוף אות כ"א יעו"ש, מיהו תענית של ערב ראש חודש חשון שהוא בתשרי נראה דצריך להתענות כיון דלא חמירי כולי האי אותם הימים כיומי דניסן. עכ"ל. ועיי"ש בס' תי"ז ס"ק ט"ז דאיתא וז"ל ובענין תענית של ערב ראש חודש אייר שהוא בניסן נראה שאין צורך להתענות כיון שיש מחמירין כמו שנכתוב לקמן סימן תכ"ט והגם דיש מתירין כמו שנכתוב שם באות כ"ז מכל מקום שב ואל תעשה עדיף. עכ"ל.]

הנה הימים אחרי חג המצות הם עדיין "ימי חודש ניסן". ועי' בפוסקים באו"ח סי' תכ"ט דמבואר מהם דבכל ימי ניסן, אפילו אחרי פסח יש להימים דינים מיוחדים, דאין מתענים בהם ואין אומרים בהם תחנון.

והנה מבואר במס' סופרים דהטעם דאין מתענים ואין אומרים תחנון בימי ניסן הוא מחמת "קרבת הנשיאים" בחנוכת המשכן. והנה הני קרבתות הובאו בריש ניסן, וא"כ למה אין מתענים ואין אומרים תחנון בימים שאחרי פסח.

והנה רוב המפרשים כתבו דזהו מחמת היסוד ד"כבר עבר רוב החודש בקדושה", דכיון דאין מתענים ואין אומרים תחנון ברוב החודש שוב אין מתענים ואין אומרים תחנון בכל

דראש חודש אשר מכפר על מיעוט הירח, עי' במס' שבועות דף ט ע"א. (וכן יש עוד מקורות דמבואר מהם כעצם היסוד דהתענית דיום כפור קטן הוא שייך למיעוט הירח, לדוגמא, עיין במג"א בס' תי"ז דאיתא וז"ל נהגו קצת להתענות ערב ר"ח ואם חל ר"ח ביום א' מתענין ביום ה' ואם חל ר"ח בשבת מתענין ביום ו' וכ"מ סימן ת"ע ובמגילה דף ד' ע"ב אבל הרמ"ע כתב בתשובה דלעולם יש להתענות יום הכניסה שלפני המולד דהטעם משום מיעוט הירח ושמעתי שהמקובל ר"י סרוק זצ"ל תענה ביום המולד עד שהגיע המולד ואז אכל אפי' חל המולד בחצי היום ואעפ"כ מי שיש לו מנהג צריך לנהוג כך ואסור לשנותו עד שיתירו לו נדרו. עכ"ל. הרי דמבואר במג"א שהטעם להאי תענית הוא משום מיעוט הירח. ועד"ז איתא בס' ראשית חכמה שער התשובה פרק ד', יעו"ש, ועי' גם בס' יסוד ושוש העבודה ריש שער ט'). וא"כ אם יש בהני ימים הכח של החטאת הפירוש הוא דבהני ימים יש איזה בחינה דתיקון מיעוט הירח. ולכאורה הפירוש בזה הוא, דהנה עי' בספר השל"ה הק' ספר שמות שובבי"ם ת"ת (א) דאיתא וז"ל רז"ל אמרו שני המאורות הגדולים חמה ולבנה שוים נבראו, היו משתמשים בכתר אחד, ואחר כך מחמת הקטרוג אמר לה הקב"ה לכו ומעטי את עצמך, והנה רז"ל דברו בחמה ולבנה התחתונים הנראות לנו, אבל רומזים לחמה ולבנה העליונים וגבוה מעל גבוה וכו', עוד נודע וכו' כי מכח ענין קטרוג הזה נמשך למטה קטרוג הקליפה, הוא היצר הרע הוא השטן היורד ומחטיא ועולה ומקטרג, ולעתידי יהיה אור הלבנה כאור החמה, ויתבטלו הקליפות ויהיו כולם יודעים את ה' ולא יהיה יצר הרע. עכ"ל. הרי מבואר דמיעוט הירח היינו סמל לכח הרע בבריאה, וא"כ אם יש בהני ימים איזה בחינה דתיקון מיעוט הירח, א"כ הפירוש הוא דיש בהם בבחינה מסויימת פחות שליטה והתגברות להצד הרע, שהוא האויב האמיתי, וי"ל דהגדר בזה הוא דבימים האסורים בתענית יש להאויב וצד הרע פחות שליטה, ולכך הימים הם אסורים בתענית, ד"תענית" הוא תגובה לסכנת התגברות אויב וצד הרע, ובהני ימים יש איסור תענית, דבבחינה מסויימת אין סכנת התגברות הרע, והיינו שיש

עיין במ"ב בס' תי"ז ס"ק ד' דאיתא וז"ל יש שנוהגין להתענות ער"ח וכו' ויש נוהגין לעושת למנחה סדר יוה"כ קטן וטעם לשם זה הוא לפי מה דאיתא בפר"ח דמהר"ם קורדוורו ז"ל היה קורא אותו כפור קטן לפי שבו מתכפרים עונות של כל החודש דומיא דשעיר של ר"ח וכדאמרינן במוסף זמן כפרה לכל תולדותם וכדכתב הב"י בסימן תכ"ג בשם האו"ח כי כינוי תולדותם קאי על החדשים ר"ל כי עולת ר"ח היתה באה על תולדות ימי החודש עכ"ל הפר"ח. עכ"ל. והנה יש כמה חדשים שאין עושים בהם סדר יום כפור קטן משום דאסור להתענות בערב ראש חודש, כגון בערב ראש חודש אייר, שאין עושים יו"כ קטן משום דאין מתענין בניסן. הנה ראיתי בהרבה ספרים שהביאו סימן להחדשים שאין עושים יום כפור קטן קודם לראש חודש, "חטאת", דהיינו ח'שון ט'בת אייר תשרי.

ולכאורה י"ל דביאור ה"סימן" הוא כך, דהנה עי' בספר אליהו רבה או"ח סימן תי"ח דאיתא וז"ל אנשי מעשה מתענין ערב ראש חודש והוא במקום שעיר ראש חודש על מיעוט ירח. עכ"ל. וכ"ה גם בעוד הרבה ספרים, לדוגמא, עי' בספר כף החיים על או"ח סימן תי"ז ס"ק י' דאיתא וז"ל יש חסידים ואנשי מעשה שנוהגין להתענות בערב ראש חודש, וכתוב בספר מנות הלוי שהטעם הוא שתענית בא להם במקום שעיר שהיו מביאין על מיעוט הירח. עכ"ל. (ועי' בלשון המ"ב הנ"ל.) הרי מבואר דיום כפור קטן מכפר במקום ה"שעיר חטאת" דראש חודש. וא"כ י"ל דזהו ביאור הסימן הנ"ל, דבהני חדשים כבר יש את הכח של החטאת גם בלי להתענות, ולכן לא מתענים, אבל בחודש בעלמא ליתא להכח של החטאת אא"כ מתענים, ולכן מתענים. (וכן מסתבר לומר דבהני חדשים שיש את "כח החטאת" גם בלי להתענות, דהא לא מסתבר לומר דבהני חדשים יש גריעותא בכפרת ראש חודש מחמת האיסור תענית בערב ראש חודש.) אולם פשיטא דצ"ב, למה בהני חדשים יש הכח של החטאת, הרי אה"נ יש בזה "איסור תענית", אבל מהיכ"ת שיש בזה "הכח של החטאת". ויש לומר דהנה מבואר בדברי הא"ר והכה"ח הנ"ל דהתענית אינה רק במקום חטאת בעלמא, אלא היא במקום החטאת המיוחדת

החודש. [והנה לפ"ז מבואר דהני ימים אחרי פסח "נטפלים" להימים הגבוהים דריש ניסן, ועדיין אפשר להתעורר מחמת כל היסודות דחג המצות].

אבל עי' בשו"ת חתם סופר חלק א"ח תשובה ק"ג שביאר הענין באופ"א וז"ל הנה מ"ש הטור להקל אחר החג, ואפילו למנהגו שמחמירים עד ר"ח אייר מ"מ רצה הב"ח להקל בתענית יארציט והמג"א סק"ה כתב שהמיקל בתי"צ לא הפסיד והח"י סק"ח כתב שנ"ל עיקר שלא להתענות יע"ש, וכל זה גרם על שלא ידעו טעם מסכת סופרים שהחמיר אפילו אחר החג רק שהמציאו ב' טעם מנפשי' הואיל ויצא רוב החדש בקדושה וא"כ ס"ל להגאונים שלא

להחמיר בימים הטפולים כמו בעיקר הימים, אבל זכינו לדבר ה' אמת בפי הגאון מו"ה אלעזר בראד בספרו מעשה רוקח ריש פסחים והעתיקו ג"כ בספר ככר לאדן בפכ"א ממס' סופרים, והנה אמת ונכון הדבר כי מעיקר הדין אסור מסכת סופרים להתענות אחר החג מפני בהמ"ק שהתחנך בהם ויש לנו לעשות סימן שאנו מאמינים ומצפים מתי אנחנו ושומחים אנו לקראת ביאת הזמן ההוא, והמיקל בו חוששים עליו כאינו מצפה או אינו שמח, ע"כ מנהגנו ע"ד האמת בזה בלי ספק, ואם אינם נביאים בני נביאים הם. עכ"ל. דהיינו לפי החת"ס אסור להתענות אחרי פסח מפני ביהמ"ק שיתחנך בהני ימים בב"א, כי מקובל לנו שמחייט עמלק

ימ"ש יה' בערב פסח ובנין המקדש משוכלל ובנוי מלמעלה יהי' ביום א' דפסח ואין מערבין שמחה בשמחה וא"כ שמחת חנוך המקדש יהי' אחר ימי הפסח, ויש לנו לעשות סימן שאנו מאמינים ומצפים מתי אנחנו ושומחים אנו לקראת ביאת הזמן ההוא ולכן אין מתענים ואין אומרים תחנון בהני ימים שאחרי פסח. ויש להתבונן בזה כשלא מתענים ולא אומרים תחנון בימים אחרי פסח. והנה עיקר ההתבוננות בזה הוא בערב ראש חודש אייר, דבשאר ימים, עכ"פ מסתמא לא היה מתענים, אבל בערב ראש חודש אי לא משום האיסור תענית היו מתענים, ושפיר יש להתבונן בהסיבה שלא מתענים בערב ראש חודש אייר.

ראש חודש אייר התחלת החודש שכנגד שבט יששכר

עיין בטור באו"ח סי' תי"ז דאיתא וז"ל שהמועדי' נתקנו כנגד אבות פסח כנגד אברהם דכתיב לושי ועשי עוגות ופסח היה שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק סוכות כנגד יעקב דכתיב ולמקנהו עשה סוכות וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב שבטים. עכ"ל. הרי מבואר דהי"ב חדשים הם כנגד הי"ב שבטים אבל לא נתבאר איזה חודש הוא כנגד איזה שבט.

וראיתי בהרבה מפרשים שביארו דסדר החדשים כנגד השבטים הוא לפי סדר הדגלים ומתחילים מניסן. לדוגמא, עי' בספר יד מצרים פירוש הגדה של פסח להגרי"א חבר ז"ל (בפיוט א' מי יודע) דאיתא וז"ל הענין כי י"ב מזלות הם ותלי תנן המזלות המהפך אותם לכל צד הוא הי"ג הכולל כולם, ונגד זה הם י"ב שבטים ושבת לוי הי"ג הכולל כולם כמו שיבואר, והם נגד י"ב חדשי השנה, ולפעמים הם י"ג עם חודש העיבור, ונחלקים לד' תקופות, כל תקופה מג' חדשים, נגד י"ב שבטים שנחלקו לד' דגלים, כל דגל מג' שבטים, ודגל ראשון הוא יהודה, והוא נגד ג' חדשים ניסן אייר סיון, טלה שור תאומים, שיהודה הוא מלך על כולם, ולכן "בצאת ישראל ממצרים וגו', היתה יהודה לקדשו", וניתן לו המלוכה, שהוא חלק הבכורה שנטל יעקב מראובן ונתנה ליהודה, נגד מזל טלה שהוא הבכור במזלות. עכ"ל. ועי' בספר אמרי נועם על התורה פרשת שלח וז"ל והנה על ידי חטא המרגלים אשר הליכתם היתה בחדשי תמוז אב, גרמו בכיה לדורות ר"ל, והם כ"א יום בין המצרים, ונגד זה יש לנו חדשי ניסן ותשרי להעלות אותם הימים שבין המצרים, כידוע אשר מר"ח ניסן עד אחר פסח הם כ"א יום, וכמו כן תשרי מראש השנה עד שמיני עצרת, ולזה עפ"י סדר הדגלים מגיע חודש ניסן על שבט יהודה, וחודש תשרי על שבט

אפרים וכו' יען כי יהודה ואפרים לא קלקלו במרגלים, שהם כלב ויהושע, על כן בכחם להעלות הימים של בין המצרים. עכ"ל.

הנה לפי כל זה נמצא דחודש אייר הוא כנגד שבט יששכר. ועי' בספר פרי צדיק ראש חודש אייר אות ב' דאיתא וז"ל וי"ב חדשי השנה הם כנגד י"ב שבטי י"ק וחשב האר"י ז"ל כסדר הדגלים, וחודש ניסן כנגד יהודה ואייר כנגד יששכר. עכ"ל.

הנה מצינו ענין מיוחד בחודש אייר מה שלא מצינו בשאר חדשים, דעי' בתוספת מעשה רב ס"ק נ"ה דאיתא וז"ל ותיכף לאחר הפסח ישב ללמוד בפרישות גדול למאד אמר שהם ימי הכנה לקבלת התורה עד חג השבועות. עכ"ל. הרי מבואר דהזמן מאחרי פסח עד שבועות הם ימי הכנה לקבלת התורה, והדרך להכין לקבלת התורה הוא ע"י תוספת בעסק התורה באיזה בחינה.

[עי' בספר מזמור לדוד ח"א מאמר ט"ז שהביא דברי התוס' מעשה רב והוסיף וז"ל למדנו מדבריו דהימים שבין פסח לעצרת הם ימי הכנה לקבלת התורה ואופן ההכנה הראויה הוא להרבות בלימוד התורה בפרישות גדול למאד כמו שרואים בהנהגת הגר"א לפי ערכו והשגתו ועל אף שקשה מאד להבין מה הוסיף הגר"א בימים הללו על פרישותו של כל ימות השנה דהלא ידוע מה שסיפרו על הנהגות הגר"א בכל ימות השנה שמאכלו היה כזית פת בבוקר וכזית פת בערב והפת שרה במים כדי לבלוע בזריזות בלא לעיסה שלא לבטל מזמנו ושלא יהנה חכו מטעם הפת וישן סה"כ שעתיים במשך מעל"ע ד' פעמים חצי שעה כדי שלא יישן יותר משיטתן נשמין וקשה מאד להבין מה הוסיף בימים הללו על פרישותו של כל השנה שבהם למד בפדישות גדול למאד יותר משאר הימים עכ"פ יש לנו ללמוד שגם עלינו מוטל להתחזק בלימוד התורה בפרישות גדול

בימים הללו לפי ערכנו והשגתנו יותר מבכל השנה כי הימים הללו הם ימי הכנה לקבלת התורה וההכנה הראויה לקבלת התורה היא לימוד התורה בפרישות גדול למאד. עכ"ל.]

והנה האי זמן מפסח עד עצרת היינו בעיקר בחודש אייר, נמצא דחודש אייר הוא החודש שצריכים להוסיף בעסק התורה.

וא"ש שחודש אייר הוא כנגד יששכר דהא יישכר היינו השבט שהתעסקו בתורה (עי' בפ' וזאת הברכה דכתיב "ויששכר באהליך").

ויש להוסיף בהא דחודש אייר הוא כנגד יששכר, דהנה האי חודש של הכנה לקבלת התורה היינו חודש של "שעורים". דעי' ברמב"ם בסה"מ ובכל המפרשים דמבואר שכל הימים שבין פסח לעצרת נקראים ימי העומר, וכן מוכח מ"נוסח הברכה" שמברכים על ספירת הני ימים, "על ספירת העומר". והייחוד של העומר הוא שהוא בא משעורים. א"כ הני ימים, שהם בעיקרם בחודש אייר, שייכים במיוחד לשעורים.

ועי' ברבנו ירוחם נתיב ה' חלק ד' דאיתא וז"ל וזה מורה דין ליודעין כי העומר בא מהשעורים כמו שקבלו רז"ל מן הכתוב וכו' והוא קרבן הסוטה שבאה משעורין מלשון סערת ד' ולכן אין כוונתם נשים ומגדלים שפם ואע"פ שאמרו טעם אחר משום י"ב אלף זוגות תלמידים של ר' עקיבא שמתו. עכ"ל. (דבריו הובאו בחק יעקב ובאליהו רבה בהל' ימי העומר). הרי מבואר ברבינו ירוחם דהא דהעומר בא משעורים עושה נפק"מ לכל ימי העומר, ומבואר כנ"ל דכל ימי העומר מישך שייכי לשעורים, ולא רק יום הקרבנות.

[עי' בספר תורת העולה להרמ"א ח"ב פט"ז דאיתא וז"ל המנחה הוא סולת חטים שהוא מאכל המדבר לבד שהוא ההבדל המיוחד לכל מין האדם, ושני עדים יוכיחו האחד עומר

שעורים הנקראת ממחרת הפסח, לרמוז שעדיין לא באו לכלל אנשים עד סוף הספירה שמקריבים שתי הלחם מן החטים, והשני קרבן סוטה שבא מן השעורים, וכמו שאמרו היא עשאת מעשה בהמה. ע"ל. ועי' בספר תפארת ישראל להמהר"ל בפרק כ"ה דאיתא וז"ל לכך היה הקרבנות עומר בט"ז ניסן מן השעורים, שהשעורים הם גופניים כי הם מאכל בהמה, וקרבן זה ביום ראשון של ספירה כי הגוף הוא מוכן לקבל מדרגת השכל, וכמו שהתבאר לפני זה כי אי אפשר לתורה רק שיהיה לה מקבל גשמי, ומעלת השכל שא"א שלא יהיה בלא מקבל כלל רק צריך לו מקבל גשמי, ולכן היום הראשון מן חמשים יש כאן הקרבנות העומר מן השעורים שהוא מאכל חמרי כנגד נושא התורה שהוא התחלה לתורה, וביום חמשים שהוא עצרת ואז הקרבנות שתי הלחם מן החטים, ומאכל חטים הוא ראוי לאדם השכלי בפרט כמו שאמרו במסכת הוריות (דף יג ע"ב) חמשה דברים יפים לתלמוד האוכל פת חטין ואין צריך לומר חטים עצמם. ע"ל. ועי' במהרש"א על ראש השנה דף טז ע"א דאיתא וז"ל הביאו עומר כו' שהפסח זמן תבואה כו' חשיב בכאן ג' דברים שהם חיי ג' נפשות שבעולם שהם נפש הצומח ונפש הבהמה ונפש האדם, כי המים בחג הם חיי נפש הצומח, והעומר של שעורים הוא חיי נפש הבהמה כדאמר' פ"ק דפסחים (דף ג' ע"ב) שעורים נעשו יפות א"ל צא ובשר לחמורים ובמס' סוטה (ט"ו) אמר' תביא מנחת שעורים שהוא מאכל בהמה, ושתי הלחם של חטין היו והוא חיי נפש האדם כפרש"י בשמעתין דר"י לטעמיה דס"ל בפרק בן סורר ומורה דעץ הדעת שאכל אדם הראשון חטה היה שאין התינוק יודע כו' וע"ש בחדשונו והוא מבואר שאמר הכתוב מהחל חרמש גו' שהוא קציר שעורים תחל לספור שבעה שבועות שהוא יום קציר חטים שהם ב' הלחם והכונה בו כי בצאתם ממצרים שנקראו חמורים והיו ישראל גם כן בלא מצות לא היו ראויים רק למאכל בהמה שהן שעורים כמ"ש צא ובשר לחמורים עד ספירת ז' שבועות ע"ש וכמטמונים תחפשה שהוכנו אז לדעה שמביא מאכל חטים שאז קבלו התורה וע"כ מביא ב' הלחם מחטים שמביא הדעת כדאמר' בפ' בן סורר וע"כ אמרו בפ' מי שמת (ב"ב קמ"ז ע"א) י"ט של עצרת ברור זרעו חטין כמפורש שם וע"כ אמר מהחל חרמש בקמה שהוא קציר שעורים מאכל בהמה תספור נ' יום עד הבאת ב' הלחם שבאה מן החטין לקבל דעה וחכמת התורה. ע"ל. ועי' באלשיך הק' על ויקרא פכ"ג פ"א דאיתא וז"ל ועל כן עומר הפסח הוא של שעורים מאכל בהמה, כי עדיין לא הטהרו ובהמה המה להם, אך בהטהרם בחג השבועות, אדם הם ויביאו מנחה חדשה לה' שתי הלחם מן החטים. ע"ל. וכ"כ בספרו על רות פרק א פסוק כב וז"ל ושעל כן היה תחלת הספירה על ידי עומר שעורים, לרמוז כי טרם הטהרה נחשבנו כבהמה שמאכלה שעורים שאחרי טהרתה יביאו שתי הלחם מן החטים כי אז כלם אנשים. ע"ל. ועי' בשפת אמת

לשבועות שנת תר"ס דאיתא וז"ל שעורים עומר מאכל בהמה והוא שער הראשון הנפתח לכל הבא להתקרב שהם בהמה המה להם אבל ישראל זוכין לשער הפנימי שתי הלחם של חטים מאכל אדם אתם קרוין אדם. ע"ל. ועי' מש"כ הערה ש"ב בס' תפ"ט ס"ג בביאור השיטה דספירה ע"ז דא' אף דלית לן הקרבן עומר וז"ל י"ל דעיקר הספירה הוא למתן תורה כמו שזכרנו ישראל מקודם לפי המדרש שהבאנו אך הקב"ה צוה להביא קרבנות בתחלת המניין מעומר שעורים ובסופו מחטים להורות דבלתי התורה אנחנו כבהמות נדמה שמאכלן שעורים כמ"ש בסוטה שקרבן סוטה הוא מן השעורים היא עשתה מעשי בהמה לפיכך קרבנה מאכל בהמה ע"ש, וכשקבלו התורה היו דמות אדם להנה, ולכן קרבנם מן החטים מאכל אדם, ולכן צוה התורה למנות להקרבן אבל עיקר הכונה הוא למתן תורה ולכן המצוה גם כן ע"ל. [הנה עיין בפרשת ויחי דיעקב אבינו מדמה יששכר לחמור, והנה מצינו קשר מיוחד בין חמור לשעורים, דעיי' במס' פסחים דף ג ע"ב דאיתא יוחנן חקוקא נפק לקרייתא כי אתא אמרו ליה חטין נעשו יפות אמר להם שעורים נעשו יפות אמרו ליה צא ובשר לסוסים ולחמורים דכתיב השערים והתבן לסוסים ולרכש, הרי שעורים הוא מאכל מיוחד לחמורים. ולפ"ז נמצא דא"ש הא דהחודש השייך לשעורים הוא החודש שכנגד שבט יששכר, דשניהם שייכים במיוחד ל"חמור". והוא נפלא. עי' בספר בני יששכר מאמרי חדש אייר מאמר א' דאיתא וז"ל צירוף הוי"ה השולט בחדש אייר יה"ו, יוצא מפסוק בראשי תיבות י'תהלל ה'מתהלל ה'שכל ו'ידוע (ירמיה ט':כ"ג), וכאשר תתבונן בדברי מרן האריז"ל בסוד תפילין דרש"י ותפילין דרבינו תם הנה תפילין דרש"י הוא הוי"ה כפשוטה המאירה בחדש ניסן היוצא מפסוק י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ, ותפילין דר"ת הם בסוד צירוף יה"ו היוצא מפסוק יתהלל המתהלל השכל וידוע, וכתב האריז"ל שהתפילין הללו המה מסוגלים מאד להשגת חכמה, כאשר תתבונן כל זה תבין כי גם החדש הזה אשר מאיר בו הצירוף ה"ל מסוגל להשגה, בספר יצירה פ"ה מ"ט המליך אות ו' בהרהור וקשר לו כתר וצרפן זה בזה וצר בהם שור בעולם ואייר בשנה וכו' על פי הדברים הנ"ל כיון שהצירוף ה"ל המאיר בחדש אייר הוא יתהלל המתהלל השכל וידוע, והוא מסוגל להשכלה וידיעה כענין תפילין דר"ת, על כן שייך לחדש הזה בריאת ההרהור שהוא במוח ההשכלה וכו' חדש אייר נקרא במקרא "זו" (מ"א ו'א), הנה אמרו רז"ל לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן (מכילתא בשלח ז'), הנה בחדש סיון ניתנה התורה, וירידת המן שהוא הכנה לתורה (מבואר בזה"ק ח"ב קפ"ג ע"ב) היה תחלת ירידתו באייר, והנה בריאת חדש אייר היה על ידי אות ו' כמו"ש לעיל מן ספר יצירה, ובריאת חדש סיון היה על ידי אות ז' כמבואר בספר יצירה, והנה התורה נסמכת לאוכלי המן שירד בחדש הזה, על כן החדש

הזה נקרא ז'ו, אות הז' נסמכת אל אות ו', לרמוז לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן וכו' נקרא זה החדש אייר אמרו דורשי רשומות שהוא ראשי תיבות איברהם יצחק יעקב ר'חל הם ד' רגלי המרכבה, ואפשר להיות החדש הזה הכנה לתורה, והכנה לתורה היא על ידי המדות, על כן מעשה אבות קדמה בתורה אל המדות, כי במעשי אבות מבוארים המדות, על כן מנהג ישראל ללמוד מסכת אבות בימים ההם, וכפי דרכינו נקראת מסכתא זו אבות מפני שכל המדות וחסידות המבואר במסכת זו הכל נלמד ממעשי אבות כאשר הוא בכתובים אצלנו, הנה גם מתנת הבאר ניתן לישראל בחדש הזה חדש אייר, הנה הוא ג"כ מטעם וכו' שהחדש הזה הכנה לתורה, והנה הבאר מסוגל לידיעת והשגת התורה, וידוע מה שעשה מרן האריז"ל לתלמידו מהרח"ו זללה"ה ששט עמו בספינה ונתן לו לשותות מימה של טבריה ממקום הכברה בים ששם הוא הבאר ואמר לו שבוזה יהיה לו לב מבין וידיעה והשכל ברזין דאורייתא, ואגב באתי להודיעך מה שהקשו הקדמונים מפני מה צוה הש"י לעשות זכר לעניי כבוד ולא צוה לעשות זכר למן ובאר, נראה לי הטעם מבואר בפסוק בסוכות תשבנו וכו' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, רצ"ל מתנת עניי הכבוד היה תיכף בחדש ניסן בהוציא אותם מארץ מצרים, וכתב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, על כן מחוייבים לעשות זכר לעניי כבוד שהיה תיכף בעת צאת בני ישראל ממצרים, משא"כ מתנות באר ומן זה לא ניתן להם עד חדש אייר, מלחמת עמלק היתה בחדש אייר, כבר כתבתי לך אשר החדש הזה מסוגל להכנה לידיעת התורה, הנה כאשר רפו ידיהם מן התורה ויבא עמלק וילחם עם ישראל בפרדים (אשר רפו ידיהם כמשא"רז"ל סנהדרין קו ע"א), הנה ידוע עמלק הוא מבחינת הדעת דסט"א כאשר כתבנו במקומו, הנה בחדש הזה שהוא מסוגל להכנת ידיעת התורה (כאשר נרמז הצירוף של החדש יתהלל המתהלל השכל וידוע), כאשר רפו ידיהם אזי בא עמלק שהוא הניגוד הדעת דסט"א, וצוה משה ליהושע להלחם עמו שהוא מזרעא דיוסף דכתיב ביה בכור שורו הדר לו, והחדש הזה מזלו שור, כל זה נ"ל והמשכיל ירחיב הדברים. ע"ל.]

נמצא דביום ראש חודש אייר יש להתעורר להוסיף בעסק התורה, ולהיות כיששכר חמור גרם רובץ בין המשפטים, וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד, ופרש"י וז"ל יששכר חמור גרם חמור בעל עצמות סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד, רובץ בין המשפטים כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית וכשהוא רוצה לנוח רובץ בין התחומין בתחומי העיירות וכו' ויט שכמו לסבול עול תורה, ויהי לכל אחיו ישראל, למס עובד לפסוק להם הוראות של תורה וסדרי עיבורין שנא' (דה"א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים, מאתים ראשי סנהדראות העמיד וכל אחיהם על פיהם. ע"ל.

גדר הדין ד"תמימות

מיוחדות. אלא י"ל כנ"ל דלעולם הוי מ"ט מצוות, אלא דגם יש דין תמימות, ובה ס"ל להעיסור דבזה"ז רק תיקנו עצם הדין ספירה ולא אידך דין תמימות. אבל אפשר דיש לדחות, דאפשר דיש ליישב שיטת העיסור באופ"א, דאפשר דשיטת העיסור מובנת לפי יסודו של מרן הגרי"ז, דלא תיקנו מצות ספירת העומר אלא תיקנו "לעשות זכר למקדש", דלפ"ז אפשר דלא קשה. ועד"ז אפשר דשיטת העיסור מובנת לפי היסוד דהמצוה היא ספירת "העומר", ובזה"ז דליכא "עומר" בע"כ דהמצוה היא ספירת ימים ושבעות ולא ספירת "העומר". וצע"ע בזה.

והנה אפשר שיש נפק"מ אחרת מגדר הנ"ל בדין "תמימות", דעי' בשו"ת אור לציון ח"א ס' ל"ו דאיתא וז"ל נראה דגם הבה"ג סובר דכל יום ויום מצוה בפני עצמה אלא דמפרש לתמימות דקרא באופן אחר וס"ל דכוונת תמימות היינו שיהיו כל המ"ט יום ברצף אחד וכגון אדם שנמצא בליל ה' לספירה ונזכר שאמש בליל ד' וביום לא ספר כיצד ימנה ברצף א' ימנה היום ה' חסר ברציפות שהרי אחרי ג' שמנה שלשום צריך לספור ד' ולא ה' ימנה היום ד' גם זה א"א דמשקל בספירתו וע"כ סובר בה"ג דבכה"ג הפסיד הספירה, ונפק"מ בדברינו לאדם חולה ב"מ שיודע שיצטרך לעבור ניתוח וכדומה ולא יוכל לספור העומר במשך לילה ויום שלמים אי רשאי להתחיל ולספור בברכה או דילמא כיון שיודע בבירור שיאלץ להפסיק למשך יממה שלימה את ספירתו מעיקרא ימנה בלי ברכה ולפי מה שביארנו שגם בה"ג סובר דכל יום מצוה בפני עצמה יוצא דלכו"ע כל לילה מצוה בפני עצמה וממילא ימנה מעיקרא בברכה אף על פי שיודע שיאלץ להפסיק ובאמת אי אשתלי אח"כ ויאנס להפסיק ספירתו הו"ל אנוס ואנוס רחמנא פטריה ומ"מ אינו ענין לימים שמנה מקודם אלא דאחר כך לא יוכל להמשיך ולמנות בברכה לדעת בה"ג דכיון שחיסר יום אחד תו אינם רצופים. עכ"ל.

וכו' דבעי' התחלת המנין וכו' מדין מסוים בחלות שם שבע שבתות תמימות ע"י התחלת המנין וכו' ובעי' שיתחיל למנות בתחלת שבע שבתות דעי"ז איכא שם שבע שבתות תמימות על הימים והוא מונה כל יום מימי שבע שבתות תמימות וכו' אין העיכוב דתמימות בהחפצא של מנין דכל יום כ"א דבעי' שהמנין דכל יום יהי' מנין מתוך שבע ימי שבתות תמימות וכל דאיכא שבע שבתות תמימות על השבע שבתות ע"י שהתחיל למנות מיום הראשון שוב מונה כל יום והמנין דכל יום ויום הוא לבדו המעשה מצוה ולא משום דהמנין דכל יום בעי המנין ליום הראשון או יום הקודם שהמנין דכל יום יהי' מנין דתמימות ואין העיכוב דתמימות בהחפצא של המצוה והמנין דכל יום. עכ"ל.

ולפ"ז א"ש סידור הקרא, דקודם מבואר דעי' הספירה עושה דשבע שבתות תמימות תהיינה, ואח"כ ביאר דבתוך הני שבע שבתות תספרו חמישים יום.

הנה עוד אפשר לומר דמשמע מסידור הקרא דהא דמבואר בגאונים ובראשונים ד"תמימות" מלמד דצריך לספור כל הימים, ואם דילג יום אחד אינו מונה שאר הימים, אינו דין בעצם ספירת הימים, דהיינו אין זה משום דתמימות מלמד דהכל מצוה אחת, אלא תמימות הוא "עוד דין", דמלבד שצריך לספור הימים גם צריך שיהיו תמימות, וא"כ י"ל דהויין מ"ט מצוות מיוחדות (ולכך פשוט הטעם דמברכים בכל לילה), ואפ"ה אם דילג יום אחד אינו מונה שאר הימים, משום שגם צריך לקיים דין "תמימות", והוא דין לעיכובא.

והנה אפשר שיש נפק"מ מגדר זה בדין "תמימות", לדוגמא, עי' בביאור הלכה בסי' תפ"ט שהביא מהעיסור שכתב דבזה"ז דהספירה היא זכר למקדש ל"צ להקפיד על תמימות ואפילו שכח למנות יום אחד יכול למנות בשאר ימים. והנה אם ספירת העומר מה"ת היא מצוה אחת למנות מ"ט ימים, מהיכ"ת שיתקנו מדרבנן מ"ט מצוות

הנה ראיתי נכון להביא כאן עוד ענין השייך לכל ימי ספירות העומר אשר אנחנו אווזים באמצעם. דהנה עיין בפרשת אמור דכתיב "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לד'". ויש להעיר דהפסוק פתח ב"וספרתם לכם", ולא ביאר מה יספור. (דלית בזה ציווי לספור "שבועות", דהא כתיב שבע שבתות "תהיינה", ועכ"פ מפורש במס' חגיגה דף י"ז דילפינן מצוה למימני שבועי מהפסוק בפרשת ראה "שבעה שבועות תספר לך"). ואח"כ כתיב שבע שבתות תמימות תהיינה ואח"כ חזר לבאר מה יספור, "תספרו חמישים יום". וסידור הפסוקים נראה קצת קשה לכאורה.

והנה עיין בקונטרס הביאורים חלק סדר מועד דאיתא וז"ל (בתוה"ד) ומשום מר רב יהודאי כך אמר היכא דלא מנה עומר לילה קמא לא ימנה בשאר לילותא מ"ט דבעינן שבעה תמימות וליכא אבל בשאר לילותא אי איכא דלא מנא מאורתא מני ביממא ואמר מר רב סעדי' שכח ולא בירך על ספירת העומר בכל לילות שבין פסח לעצרת מברך בלילה שלאחריו חוץ ממי שלא בירך לילה הראשון שאין מברך בשאר לילות כלל דבעינן תמימות וליכא, ונשאל מרב האי על הא דרב יהודאי ורב סעדי' והשיב אנחנא לא חזינא טעמא דמאן דאמר משום לילה הראשון בעינן שבע שבתות תמימות וליכא א"כ אינו לילה הראשון ששכח ולא בירך אלא אפילו חמישית וששית ושביעית וגם לאחריו כיון שחסר המנין לדבריהם בעינן שבע שבתות וליכא ובעינן תמימות וליכא וכו', והנראה בדעת רב יהודאי ורב סעדי' וכו' שלתמימות לא בעי' שיתקיים המנין דכל השבע שבתות ומש"ה כל שהחסיר בשאר לילות יכול לספור בשאר הלילות ואין החסרון במנין האומנם ס"ל דבעי' שיתחיל למנות מבערב יום הראשון שע"י זה התחיל מנין לשבע שבתות תמימות ומונה כל יום מימי שבע שבתות תמימות

אותלחופת
עימוד שהופך טקסט ליצירה
05276-74041 • 05276-74041

הפצה מרומים וחינוך ספרים
י. בלוי
עד הבית

החלוקה הגדולה של ספרי המחבר

בתי נכנסת, מדרש, כוללים ושיבות, ואוצר הספרים
זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח
המלאי מוגבלי! הזריז נשכר!

לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל